

Wisła jest ostatnią z wielkich rzek europejskich, która oparła się próbom całkowitej regulacji i zachowała w wielu miejscach pierwotny charakter. Dzięki temu nadal występują w korycie piaszczyste wyspy, a na brzegach fragmenty naturalnych lasów łęgowych i nadrzeczne łąki stanowiące schronienie dla wielu gatunków ptaków.

Dolina Środkowej Wisły

► W krajach anglojęzycznych charakterystyczny śpiew dziwonii tłumaczony jest jako „nice to meet you”. Nie wszystkie samce są tak pięknie ubarwione – karminowe głowy i pierś można zobaczyć u tych, które mają za sobą co najmniej dwa lata życia.

▼ Pliszka żółta licznie zasiedla rozległe nadwiślańskie łąki. Ptaki, jakie można tam spotkać, to głównie przedstawiciele rodzimego podgatunku *flava*, choć z roku na rok wzrasta szansa napotkania ptaków z północnoeuropejskiego podgatunku *thunbergii*, charakteryzujących się m.in. znacznie ciemniejszą głową.

Ptaki

Na terenie ostoi stwierdzono 24 gatunki wymienione w załączniku 1. dyrektywy ptasiej. Sześć z nich kwalifikuje ten obszar jako ostoję o znaczeniu międzynarodowym, przy czym połowa (mewa czarno-głowa oraz rybitwy rzeczna i białoczelna) gniazduje

na wyspach w korycie rzeki; pozostałe to zimorodek, derkacz i dzięcioł białoszy. Dolina stanowi ważne łęgowisko m.in. ohara, ostrygojada, obu gatunków siewczek, brodzca piskliwego, mewy pospolitej, gąsiorka i jarzębatki. Podczas wiosennych i jesiennych wędrówek środkowy odcinek Wisły pełni funkcję ważnego korytarza migracyjnego dla wielu gatunków, m.in. licznych siewkowców.

Ostoja

Ostoja znajduje się na terenie województw lubelskiego i mazowieckiego, obejmując odcinek Wisły od Dębłina do Płocka. IBA zajmuje 30 490 ha i jest większa od OSOP o powierzchni 28 061,4 ha.

Koryto rzeki w wielu miejscach rozgałęzia się na kilka mniejszych, pomiędzy którymi tworzą się piaszczyste wyspy, przyciągające kolonie ptaków wodnych. W dolinie zachowały się cenne zbiorowiska lasów łęgowych (wiązowego, wierzbowego i topolowego). Istniejące w przeszłości okresowo zalwane łąki w większości zostały przekształcone w tereny rolnicze.

Ciekawe miejsca

Józefów–Warszawa

Podczas zwiedzania tego odcinka Wisły liczącego około 15 km należy pamiętać, że znajdują się tu dwa

rezerwy przyrody („Wyspy Świderskie” oraz „Wyspy Zawadowskie”), w których obowiązuje zakaz wstępu. Chronią one piaszczyste wyspy i mielizny w południowej części opisywanego obszaru – do prowadzenia obserwacji najlepiej nadaje się Wał Zawadowski (na lewym brzegu) lub znakowany żółty szlak PTTK (na prawym brzegu, z Błot do Karczewa).

Trasa jest ciekawa niemal o każdej porze roku. Zimą na wolnych od lodu fragmentach rzeki gromadzą się krzyżówki, nurogęsi i gągoły, do których czasem przyłączają się bielaczki. Bardzo liczne są mewy – dysponując lunetą i wolnym czasem, można spróbować sił w oznaczaniu wieku i gatunku, co w przypadku mew srebrzystych, białogłowych i romańskich może być nie lada wyzwaniem. Koncentracje ptaków wodnych przyciągają bieliki – trudno zimą nad Wisłą w czasie co najmniej półgodzinnej przechadzki nie zobaczyć tych potężnych ptaków. Na porośniętych nawłocią łąkach warto poszukiwać stad żerujących szczygłów, czeczotek i rzepołuchów.

Wczesną wiosną doliną migrują m.in. czajki oraz ptaki blaszkodziobe (szczególnie licznie pojawiają się świstuny). Część z nich traktuje rzekę tylko jako korytarz przelotowy, a część zatrzymuje się na odpoczynek na wyspach lub płycznach. Przelatują tam nie tylko ptaki ściśle związane z wodą – w okresie wiosennego przelotu jest okazja do zaobserwowania ciekawych

ptaków szponiastych (m.in. kani czarnej czy trzech gatunków błotniaków). W lasach łęgowych można usłyszeć godowe nawoływania dzięciołów średnich, donośne okrzyki dzięciołów zielonych czy potężne bębnienie dzięcioła czarnego.

Maj stanowi dogodną porę na podpatrywanie gąsiorków, które szczególnie upodobały sobie międzywale na prawym brzegu. Często w ich pobliżu można spotkać jarzębatkę – najrzadszą z występujących tu pokrzewek. Przez cały dzień w wierzbowych zaroślach śpiewają dziwonie, ale na wysłuchanie koncertu obu słowików, świerszczaka lub strumieniówki lepiej wybrać się w godzinach wieczornych lub wczesnoporannych. W stromych piaszczystych skarpach nabrzeżnych gniazda zakładają zimorodki i brzegówki.

Na rzece, nieco na południe od składowiska popiołów z elektrociepłowni „Siekierki”, znajduje się kompleks wysp, na których do łęgów przystępują śmieszki, mewy pospolite, dwa gatunki rybitw (rzeczna i białoczelna) oraz siewczek (rzeczna i obrożna). Podczas przelotów (wiosennego i jesiennego) obser-

▼ Ohar to jedyny w Polsce regularnie łęgowy ptak blaszkodzioby zakładający gniazda w norach. Samice z kilku par nieraz wspólnie opiekują się piskletami.

▲ Kojarzony głównie z Wybrzeżem ostrygojad znalazł schronienie również na wiślanych wyspach. Szansa na jego spotkanie wzrasta szczególnie w okresie migracji.

wowane są tu też inne gatunki rybitw (czarna, białoskrzydła, wielkodzioba) i mewy małe oraz wiele gatunków siewkowców. Przy niskim stanie wody można spotkać liczące kilkadziesiąt osobników stada biegusów (zmiennych, krzywodziobych, malutkich), a także kwokacze, łączaki, brodźce śniade, czajki, rycyki i bataliony. Od czasu do czasu pojawiają się ostrygojad, siewnica lub kamusznik.

Płock–Wyszogród

Ten 40-kilometrowy odcinek jest również bardzo ciekawy ornitologicznie przez cały rok. Zimą wolne

► Najmniejsza z krajowych rybitw – rybitwa białoczelna – wielkością zbliżona jest do skowronka. W przeciwieństwie do większości gatunków jej dziób nie jest czerwony, lecz żółty.

od lodu fragmenty ściągają liczne gatunki kaczek (poza gagołami czy nurogęsiami również płaskonosy i cyraneczki), kormorany oraz czaple siwe i białe. W sąsiedztwie takich koncentracji często pojawiają się bieliki. W okresie wiosennych przelotów wyspy i mielizny są wybierane na miejsce odpoczynku przez liczne mewy (w tym małe) i rybitwy (m.in. białowase i białoczelne). Siewkowce, czaple i kaczki wykorzystują zarówno wyspy, jak i tworzące się w niektórych miejscach płytkie rozlewiska.

Wiosną i późnym latem nad Wisłą rozlega się gwar kolonii mew, rybitw i siewczek. Gniazdują tu również ohary i ostrygojady, a na żerowisko ściągają bociany czarne. Wszehobecne są brodźce piskliwe.

Obserwacje najlepiej jest prowadzić z lewego brzegu. Bardzo atrakcyjne są wały przeciwpowodziowe między Dobrzykowem a Wyszogrodem. Poza ptakami związanymi z korytem rzeki można stamtąd obserwować gatunki występujące na okolicznych łąkach i polach (m.in. bociany białe, żurawie, myszołowy, dudki) i w zadrzewieniach (kilka gatunków dzięciołów, w tym krętogłów). Na wysokości Dobrzykowa istnieje możliwość zejścia na brzeg i podziwiania wyspy, na której wiosną można spotkać m.in. liczne stada rybitw i zgrupowania oharów dochodzące do kilkunastu osobników.

Holendry–Góra Kalwaria

28-kilometrowy odcinek na prawym brzegu jest szczególnie wart polecenia osobom zainteresowanym awifauną lasów łęgowych. Dzięcioły czarny, zielony i pełzacz ogrodowy osiągają tu najwyższe zagęszczenia w całej Dolinie Środkowej Wisły. Podobnie sytuacja wygląda z dzięciołem białoszyim, który po raz pierwszy zagnieździł się w Polsce zaledwie 40 lat temu. Maj sprzyja słuchaniu piosenek dziwonii i de-

likatnych nawoływań remizów, a wieczorami „mechanicznego” śpiewu strumieniówki.

Zimą i jesienią w okolicznych sadach można obserwować bardzo liczne koncentracje kwiczołów, którym nieraz towarzyszą zdecydowanie mniejsze stadka grubodziobów.

Zobacz koniecznie

- Wyspy Zawadowskie: kolonia mew, rybitw i siewczek
- łągi między Józefowem i Warszawą: godowe zachowania kilku gatunków dzięciołów (marzec)
- wyspa na Wiśle na wysokości Dobrzykowa: kolonia łąkowa ptaków wodnych, wiosną ohary

▲ Intensywnie żółte oko nadaje dorosłej jarzębatce groźny wygląd. Najłatwiej wykryć tę pokrzewkę na podstawie wydawanego przez nią charakterystycznego terkotu.